

ION UNGUREANU

(8 noiembrie 1950 — 19 iulie 1990)

La revedere, prieten bun

Vestea plecării dintre noi a lui Ion Ungureanu, strălucit profesor și neasemuită energie morală în cîmpul atît de greu clătînat al sociologiei românești, n-a primit crezarea nici unuia dintre cei ce l-au cunoscut și s-au unit sub forța exemplului său. A fost ca sociologia să intre sub steaua Renașterii sale și el să fie unul dintre cei însemnați a-i fi călăuză.

În jurul său începuseră a se cristaliza liniile de forță ale unui cîmp străluminat de speranțe, dar, vai, răscolit și de mari deznădejdi. El însă a fost o Nădejde. Iar prin legile nedescifrate care chezăsuiesc miracolul și-l distribuie peste lume, el a rămas o Nădejde. În lumina sociologiei românești el s-a arătat a fi o personalitate exemplară. Una dintre acele mari individualități în care se concretizează energiile secrete ale elaselor muncii și ale culturii unui neam spre a se propune semenilor cu puterea unui mare Exemplu. Născut la 8 noiembrie 1950, în satul Purani-Teleorman, același sat din care se trage și filosoful C. Noica, nu departe de Siliștea lui M. Preda, Ion Ungureanu se arată a fi pornit în

lume sub semnul acelei aristocrații țărănești de la care a venit mai întotdeauna salvarea neamului. Trei au fost valorile cardinale din zarea cărora nici o forță nu l-a putut scoate: etica muncii, respectul Adevărului și cultul familiei.

Ion Ungureanu s-a arătat exemplar în toate, într-o vreme atît de tristă. Căci vremea postbelică toată a lucrat spre surparea neamului și a ființei omenești în toată România. Ion Ungureanu este o dovadă de Rezistență în toate cele trei înfelesuri.

Dar el n-a fost numai un prilej de rezistență. Energia lui a fost una încă mai înaltă căci s-a arătat în stare a transfigura teroarea istoriei în lumina a Biruinței Spiritului și Caracterului. Secretul acestei puteri vine din adîncurile neamului și clasei din care se trage. Minunarea față de darul neobisnuit al școlarului va fi țesut forme noi de dragoste față de cel care ivea peste austeritatea lumii țărănești polieromia atîtor inzeștrări. De ele, acea lume, n-avea directă trebuință, dar se bucura la gîndul că vor folosi spre împlinirea lumii lărgite a neamului. Din bucuria aceasta se va fi zidit în sufletul școlarului valoarea cardinală pentru tăria unui Caracter, Altruismul. Performanțele elevului au îmbrăcat odată forme teribile, cum s-a întimplat cu acea lucrare scrisă în versuri la ultima olimpiadă de limba română înaintea ieșirii din liceul teoretic isprăvit în 1969 în Alexandria. Holărirea de a urma facultatea de Sociologie se va fi cristalizat în camere tănuite ale sufletului acolo unde se infiripă o altă energie și ea atît de necesară marilor Caractere: *vocafia*.

Între 1969—1973 a urmat cursurile secției de sociologie a Facultății de Filosofie, de la Universitatea din București, pe care le-a absolvit ca șef de promoție fiind repartizat, prin calitățile sale excepționale, asistent universitar la Catedra de Sociologie a aceleiași facultăți. Între 1975—1976 a urmat cursul post-universitar de 6 luni pentru limba engleză iar în 1976 este admis la doctorat pe care-l va susține sub conducerea atît de remarcabilului profesor de istoria sociologiei, Costache Nicuță, la rîndu-i fost asistent al lui Petre Andrei. Teza de doctorat, consacrată sociologiei lui Vilfredo Pareto, rămasă nepublicată din păcate, face prin ea însăși dovada unui mare talent zidit pe un mare caracter. Opțiunea de a cerceta opera unui mare sociolog cunoscut pentru anticomunismul său, reprezintă prin ea însăși un gest insurgent inaugurînd în sociologia românească seria rezistenței la agresivitatea comunismului. Impunîndu-și lecția modestiei, Ion Ungureanu n-a ținut să-și strige rezistența în forma unei dezidențe nu lipsite de risc dar insuficient ziditoare. El a preferat cealaltă formă de manifestare anticomunistă: lucrarea unei opere pe o direcție antitotalitară, antiimperială și antidogmatică. Aceasta este esența Rezistenței sale, complementară unei acțiuni de pură dezidență.

Lucrările sale sînt mărturia adîncinii la care a lucrat, spiritul său eroind temelii de renaștere spirituală de sub ruina prelungită a comunismului totalitar. Laitmotivul cercetărilor sale este tema raționalității sociale, temă ieșită din încordarea la „porțile” unei întrebări neobișnuit de sfidătoare : cum se face că „tot mai mulți oameni raționali trăiesc în societățile tot mai iraționale? Această întrebare încheie în ea ceea ce Drăghicescu considerase a fi „tragedia societăților moderne”. Aceasta este motivația unei alit de constante preocupări, mărturisită în atitea discuții pe care le-am avut cu cel ce s-a dovedit a fi unul dintre marii mei prieteni. Unei asemenea teme i s-a dedicat cu o neobișnuită energie scriind cărți de referință cum este și aceea ieșită de sub tipar cu puțin timp înaintea ieșirii lui definitive dintre noi (*Rațiune umană și raționalitate socială*, (București, Edit. Științifică, 1990). Dar, practic, nu există carte și studiu în care să nu răzbată chinuitoarea întrebare, dezvăluind una dintre marile conștiințe ale acestui ultim pătrar de veac al destinului nostru răsăritean. Încordarea spiritului în fața sfînxului modern reiese din toate cele 7 cărți ale sale, din cele peste 30 de studii risipite în diverse reviste de specialitate și în colaborări internaționale (ele însele material pentru alte cărți care poate vor fi restituite sociologiei de cei ce l-au iubit și-l urmează), transmițîndu-se într-o esecistică de mare tradiție în cadrul publicisticii sale din ultimii ani.

Căutînd răspuns la o alit de grea întrebare, Ion Ungureanu a simțit că vechea metodă, urmată îndeobște în asemenea întreprinderi, este neîndestulătoare. S-a încumetat, cu acel curaj pe care-l au doar asceții „științei eroice”, la muncă istovitoare a izvodirii unei metode noi și a unei direcții noi. Ultimele sale cărți (*Teorii sociologice contemporane, Idealuri sociale și realități naționale, Paradigmele cunoașterii sociale*) sînt mărturia unei mari Biruințe. Alit de neobișnuită este performanța sa înceit se află încă sub îndiferența celor ce se consideră contemporanii lui. Clipa revelației în fața neobișnuitei sale lucrări pare să întîrzie.

Alit de formidabilă este însă noua metodă și noul răspuns la o întrebare devenită oarecum clasică, înceit momentul unei reintîlniri cu Ion Ungureanu nu este departe. Pericliți vor fi cei ce se vor afla atunci, în locul și în clipa reintîlnirii. Va fi o mare Bucurie și o mare Sărbătoare a sociologiei românești.

Pînă atunci să-i spunem :

„La revedere !”

„La revedere , prieten bun !”

Hic Bădărescu

Așa cum l-am cunoscut

Nu-i pronunț numele pentru că mi se pare o impietate să-l rostesc ca și cum n-ar mai fi, așa cum nu pot vorbi despre moartea lui fără să-l consider în permanență prezent printre noi.

El nu a murit, ci a plecat, cu aceeași discreție dintotdeauna, dintre rîndurile noastre, lăsîndu-ne golul unei tragice absențe cu care nu sîntem obișnuți, nu ne putem obișnui încă. A trebuit să plece dintre noi, urmîndu-și cu desăvîritate destinul, la o vîrstă de deplină maturitate creatoare lăsînd în urma sa o activitate deosebit de rodnică și de competentă, concretizată într-o veritabilă operă de pionierat față de care exegeții domeniului urmează să se pronunțe multă vreme de acum înainte.

Dăruit prin vocație și hărnicie cu harul înțelegerii intime a profesiei căreia i s-a dedicat cu nemărginită pasiune, a fost o personalitate de excepție, afirmîndu-se ca fiind cel mai strălucit reprezentant al pleiadei de sociologi apărute în ultimele două decenii în țara noastră. Dovada o fac, cu cinste, cărțile și studiile sale de excepțională valoare teoretică, amplitudinea sa activitate didactică și de cercetare, profunzimea sa creativitate dublată de neobișnuința lui putere de muncă. Inovator de paradigme și de modele teoretice originale într-un domeniu în care puțin specialiști, chiar vîrstnici, se încumetau să se lanseze, a fost un analist fin caracterizat de o subtilă intuiție a creației, cunoscător ca nimeni altul al instrumentelor profesiei de care s-a atașat cu infinit devotament încă din anii studenției. Avea, incontestabil, deschiderea paideică a enciclopedismului și charisma personalității exemplare, inzestrat fiind cu rarul privilegiu al sintezei, al pătrunderii la esență, prin incomparabilă intuire. Intelectul său rafinat, posedînd un spirit critic de profunzime, știa să găsească întotdeauna calea cea mai potrivită pentru a-și expune o idee, uimindu-și interlocutorul cu vastitatea lecturilor și cunoștințelor sale. Vorbea și scria firesc, fără morgă sau ostentație, dovedind o surprinzătoare mobilitate a gândirii, neîntrecută poate, decît de eleganța exprimării sale. Evita bavardajul steril și discursul fără acoperire idealică, ironizînd, adeseori, dar fără să umilească, pe cei care făceau din cuvîntul și verbul „pînă la de conținut un monolog agresiv. Găsea, de fiecare dată, replica cea mai potrivită pentru a răspunde la ipostazia și prostia agresive, refuzînd să se supună rigorilor caricaturale ale unei epoci în care compromisul, lasitatea și abdicarea de la condiția de intelectual erau monede cu-